

Cílová skupina etopedie
Rizikové a protektivní faktory vzniku poruch chování
Problémy v chování x poruchy chování

Mgr. Jarmila Matochová,
175853@mail.muni.cz

Převzato z: <http://www.puzzle-puzzle.cz/zbozi/1000-simpsonovi-312>

Cílová skupina

1. děti bez výraznějších problémů
2. děti v riziku
3. děti s problémy v chování
4. děti s poruchami emocí a chování

1) Děti bez výraznějších problémů v chování

- praxe spočívá především v preventivních aktivitách
- popř. preventivní programy sociálně patologických jevů (peer programy...), eliminace ohrožujících podmínek ve školním prostředí atd.
- **Specifická x nespecifická prevence**

Převzato z: http://fm.denik.cz/zpravy_region/20110811knihovna.html

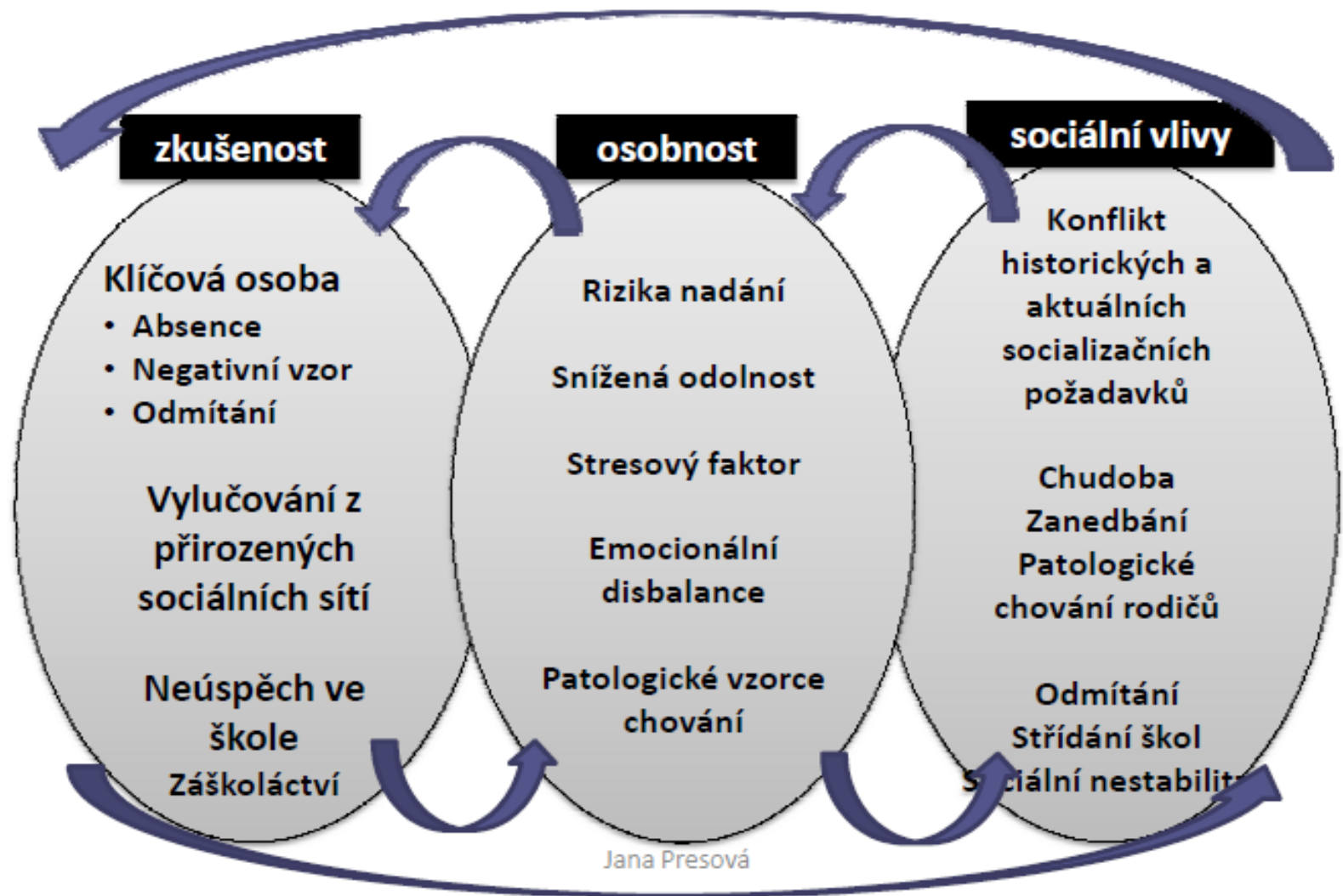
2) Děti v riziku („At-risk Youth)

- děti, které ve svém vývoji čelí mnoha rizikům z roviny osobnostní i sociální
- významná je odolnost dítěte vůči faktorům, které jej z vnějšku ohrožují
- **koncept resilience**
- praxe spočívá v preventivních aktivitách, v diagnostice a poradenství

Převzato z: <http://www.policie.cz/clanek/vystava-upozornila-na-rizika-urazu.aspx>

Triáda rizikových faktorů ve vývoji poruchy chování

Rizika spojená s osobností dítěte

- **váží se na fyzickou, psychickou konstituci a sociální zkušenost**

patří sem:

- **faktory fyzického zdraví** – nedonošenost, nízká porodní váha, postižení, nemoc, porodní úraz, chronická onemocnění
- **faktory vnitřních dispozic** – nízká inteligence, obtížný temperament, hyperaktivita, impulzivita

Rizika spojená s rodinou dítěte

- **základní rizika spočívají v nedostatku „vřelosti – lidského tepla“**

patří sem:

- **rodinné stresory** – konflikty mezi rodiči, postnatální deprese, nízká vzdělanost, tísnivá finanční situace
- **nastavení rodinného systému** – struktura a hierarchie rodiny (neúplná rodina, nezletilá matka, nezaměstnanost rodičů atd.)

Školní rizika

- nepřipravenost na vstup do školy + neschopnost přizpůsobit se požadavkům
- nedostatek pozitivní interakce se spolužáky a učiteli
- neúspěch a izolace
- vyhledávání ostatních dětí s podobnými potížemi (problémové vrstevnické party)
- **bludný kruh neúspěchu**

Rizika spojená se společností

- ▶ **Životním podmínky** – socioekonomické znevýhodnění, hustota zalidnění a materiální životní podmínky, místo bydliště
- ▶ **Patologické formy chování v okolí** – násilí, kriminální činnost...
- ▶ **Kulturní a morální hodnoty** – sociální nebo kulturní diskriminace, násilí v médiích
- ▶ **Konflikt aktuálních a historických socializačních požadavků** (odlišnost požadavků rodiny, školy...)

Protektivní faktory dle Šolcové (2009)

▶ Individuální úroveň

- ▶ **Konstituční resilience** (pozitivní temperament, robustní neurobiologický systém)
- ▶ **Sociabilita** (citlivost, prosociální postoje, citová vazba k ostatním)
- ▶ **Intelligence** (školní výkon, plánování a rozhodování)
- ▶ **Komunikační dovednosti** (rozvinutá řeč, čtenářské dovednosti)
- ▶ **Osobnostní charakteristiky** (tolerance k negativním emocím; sebeuplatnění; sebevědomí; pozitivní sebepojetí; vnitřní lokalizace kontroly; smysl pro humor; nadějnost; strategie zvládání stresu; trvalý hodnotový systém; vyvážený pohled na zkušenosti; tvárnost a pružnost; mravní síla, přesvědčení, houževnatost, odhodlání)

Protektivní faktory dle Šolcové (2009)

- ▶ Úroveň rodiny
 - ▶ **Podporující rodina** (povzbuzení, pomoc, vřelost; soudržnost péče; blízký vztah k pečujícím osobám; víra v dítě; neobviňování; vzájemná manželská opora; talent, koníček
 - ▶ **Socioekonomický status**
- ▶ Úroveň komunity
 - ▶ **Školní zkušenosti** (podporující kamarádi a vrstevníci; pozitivní vliv učitele; úspěch
 - ▶ **Podporující komunita** (víra v jedince, netrestání)
- ▶ Úroveň kultury
 - ▶ Tradiční aktivity, tradiční spiritualita; tradiční jazyk; tradiční medicína

3) Děti s problémy v chování a poruchami chování

- vývoj poruchy chování probíhá nejčastěji od fáze působení rizikových faktorů k fázi problémového chování až k poruchám chování
- důležité je včasné řešení potíží
- praxe u dětí s problémy a poruchami chování má **těžiště v reedukaci, diagnostice a v poradenství**

Rozdíl mezi poruchou a problémy v chování - záměr

PROBLÉMY V CHOVÁNÍ

- o svých problémech ví, vadí mu a **chtěl by je odstranit**
- **normy chování neporušuje úmyslně**
- jejich porušování je výsledkem **konfliktu mezi vnějšími požadavky a vnitřními potřebami dítěte**
- nálepkou **problémového dítěte trpí a vyvolává v něm negativní emocionální zážitek**

Rozdíl mezi poruchou a problémy v chování – časová dimenze

PROBLÉMY V CHOVÁNÍ

- problémy bývají krátkodobé
- popřípadě se objevují v určitých periodách
- mívají vývojové souvislosti
- bývají důsledkem nezvládnutých konfliktů se sociálním okolím

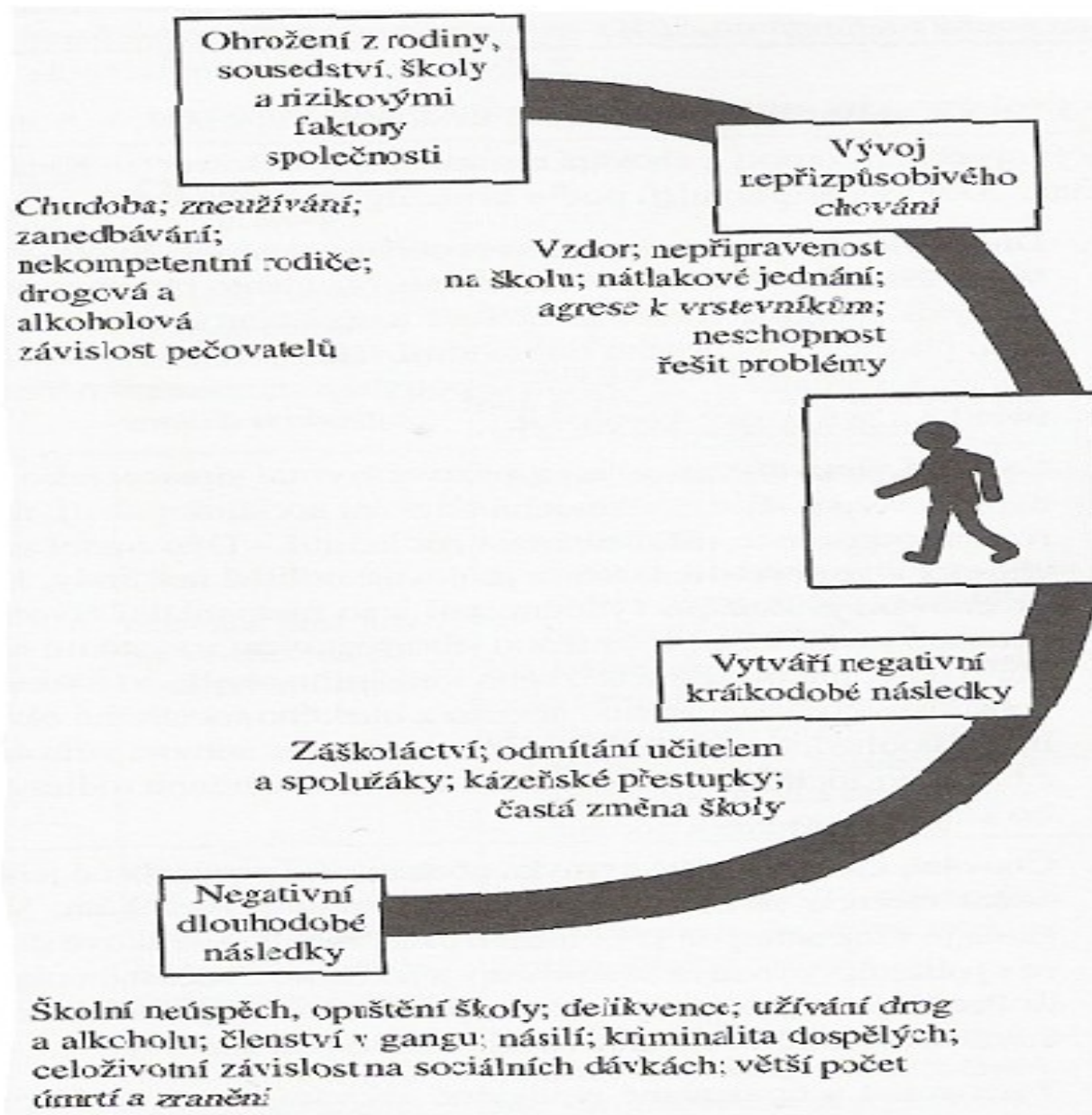
Rozdíl mezi poruchou a problémy v chování – náprava

PORUCHY CHOVÁNÍ

- náprava vyžaduje speciální péči
- směřuje k převádění způsobů a cílů chování společensky nepřijatelného k chování, které je přijatelné

Cesta rizikových dětí k dlouhodobým negativním následkům (Walker, Severson, 2002, in Vojtová, 2008)

Jak jsou vnímáni jedinci s PCH?

Převzato z: <http://www.superkariera.cz/poradna/osobni-rozvoj/jak-poskytnout-podrizenym-kvalitni-zpetnou-vazbu.html>

Jak jsou vnímáni jedinci s PCH?

- vyvolávají v jiných **nelibé pocity**
- provokují druhé k **negativní reakci v chování**
- **nebývají oblíbení** mezi vrstevníky
- **málokdy se stávají přirozenými vůdci ve skupinách**

Jak vnímají jedinci s PCH sami sebe?

Převzato z: <http://kvety.kafe.cz/osudy/2012/8/23/clanky/plastika-obliceje-mi-znicila-zivot/>

Jak vnímají jedinci s PCH sami sebe?

- považují se za smolaře, za neúspěšné
- mívají malé sebevědomí
- jejich rozhodnutí bývají **impulzivní** ve snaze rychle dosáhnout cíle
- opakovaně a **předem se vzdávají svých aspirací**
- převažuje u nich **krátkodobá motivace**
- **vzdálené cíle nebývají schopni svým jednáním sledovat**
- jejich úsilí bývá velmi často přerušováno náhodným lákavým podnětem
- neumí se radovat z drobných úspěchů

